

Пропозиції з удосконалення законопроекту № 12406

9 липня Комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності схвалив редакцію законопроекту 12406, запропоновану до II читання. Аналітичний центр “Інститут законодавчих ідей” проаналізував порівняльну таблицю з підтриманими поправками Комітету. Загалом, підтримані депутатські поправки покращують якість законопроекту, однак ми виявили **низку технічних недоліків, які необхідно усунути**, аби зберегти логіку закону та відповідати вимогам ЄС та найкращим світовим практикам.

1. Щодо оновленої редакції статті 114-3 КК України на основі поправки № 26

Не викликає особливих застережень диференціація відповідальності за порушення та обхід санкцій та розміщення цих двох форм вчинення злочину у різних частинах. Однак **критичним є** питання встановлення відповідальності за невиконання чи перешкоджання виконанню санкції не лише за наявності умислу, а й **необережної форми вини**.

Автор поправки в обґрунтуванні зазначає, що *“...Важливо також передбачити, що злочинним є не лише умисний обхід санкції, а й умисне невиконання чи перешкоджання виконанню санкції. Означене відповідає параграфу 1 статті 3 Директиви, яка зобов’язує визначити злочином навмисну (intentional) протиправну поведінку”*.

Проте переклад англійського терміну «intentional» як навмисний не є коректним. В англійському кримінальному праві цей термін охоплює не лише навмисні, в розумінні КК України діяння, а й необережність. Окрім цього, ч. 3 ст. 3 Директиви ЄС № 1226 передбачає, що *“Держави-члени забезпечують, щоб діяння, перелічені в підпункті (e) пункту 1 цієї статті, становили кримінальний злочин також у разі їх вчинення з серйозної **недбалості**”*, а у §4 преамбули зазначено *“Певна поведінка повинна становити кримінальний злочин, навіть якщо вона здійснюється з серйозною недбалістю”*.

Експерти Ради Європи у своїх висновках на редакцію законопроекту до I читання схвально оцінили те, що Україна намагається криміналізувати також і необережні порушення.

Насамкінець, відсутність кримінальної відповідальності за необережні порушення санкцій значно ускладнить доказування та зроблять українське законодавство одним з найбільш слабких серед країн санкційної коаліції. Так, необережність криміналізована в ФРН, Австрії, Швеції, Данії, Хорватії, Норвегії, Швейцарії. Нещодавно Литва, імплементувавши Директиву теж встановила відповідальність за необережність.

Пропонуємо прибрати слово “умисне” в ч. 1 запропонованої статті:

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 114 . Порушення спеціального економічного та іншого обмежувального заходу (санкції) 1. Умисне невиконання чи перешкоджання виконанню санкції – карається штрафом від двадцяти п’яти тисяч до п’ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років або без такого. ...	Стаття 114 . Порушення спеціального економічного та іншого обмежувального заходу (санкції) 1. Умисне невиконання чи перешкоджання виконанню санкції – карається штрафом від двадцяти п’яти тисяч до п’ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від двох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років або без такого. ...

2. Щодо оновленої редакції ч. 4 ст. 4 Закону України «Про санкції»

2.1. Погоджуємось з зауваженням Головного юридичного управління ВРУ, щодо необхідності вживання терміну “орган державної влади”:

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на: ... сплату штрафних санкцій та пені за порушення законодавства до державного і місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, на рахунки державних органів, органів місцевого самоврядування;	Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на: ... сплату штрафних санкцій та пені за порушення законодавства до державного і місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, на рахунки органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

2.2. Схвально оцінюємо розширення випадків “винятків” з санкцій, особливо щодо поправки, яка закладає юридичну рамку для надання правової допомоги підсанкційним особам.

Однак за нинішнього формулювання проектом пропонується не лише не поширювати санкції на виплату адвокатської винагороди, але й визначати порядок оплати послуг і методику обчислення розміру винагороди. Водночас, недотримання цього порядку та методики не буде підставою для притягнення до відповідальності.

Наприклад, оплата за послуги адвоката 1 млн. грн за допустимих 100 000 грн. не буде кримінально караним. Це призведе до того, що **вказана норма буде використовуватись як лазівка виведення активів підсанкційних осіб через адвокатів.**

Пропонуємо таку редакцію:

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на:	Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на:

... укладення з фізичною та/або юридичною особою, до якої застосовано санкції, договору про надання професійної правничої (правової) допомоги на підставі та у порядку, визначених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», виконання такого договору. Порядок оплати послуг у сфері професійної правничої (правової) допомоги і методика обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають правничу допомогу фізичній та/або юридичній особі, до якої застосовано санкції, затверджуються Кабінетом Міністрів України.	... укладення з фізичною та/або юридичною особою, до якої застосовано санкції, договору про надання професійної правничої (правової) допомоги та виконання такого договору на підставі та в порядку, визначених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», та у відповідності до порядку оплати послуг у сфері професійної правничої (правової) допомоги і методики обчислення розміру винагороди адвокатів, які надають правничу допомогу фізичній та/або юридичній особі, до якої застосовано санкції, затверджених Кабінетом Міністрів України;
---	--

2.3. Наразі невирішеною залишається проблема можливої кваліфікації як обходу санкцій законних дій уповноважених осіб АРМА та державних/приватних виконавців в порядку виконання ними посадових обов'язків з управління активами підсанкційних осіб та виконання судових рішень щодо таких осіб.

Наприклад за відсутності такого винятку, дії АРМА щодо управління арештованими активами підсанкційної особи формально вважатимуться порушенням санкції у виді блокування активів. У випадку виконавців, виконання судового рішення так само може формально порушувати санкцію, водночас його невиконання може тягнути кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення (ст. 382 КК України).

У зв'язку з цим, пропонуємо частину 4 статті 4 доповнити новим винятком:

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на: ...	Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на: ... вчинення дій, які спрямовані на управління активами на виконання Закону України “Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів” або на виконання судових рішень відповідно до Закону України “Про виконавче провадження”;

2.4. У нинішній редакції закладається рамка для дозволів лише щодо правничої допомоги.

Водночас, можливість отримати дозвіл на вчинення інших дій, які заборонені санкцією не передбачена.

На цей недолік прямо вказано під час останнього скринінгу щодо узгодження законодавства з *acquis* ЄС щодо обмежувальних заходів за Кластером 6 “Зовнішні зв’язки” Розділу 31 “Зовнішня політика, політика безпеки та оборони”. Тому Україна повинна буде запровадити таку систему дозволів, як це уже діє в усіх країнах ЄС, США, ВБ та інших країнах санкційної коаліції.

Без такого положення криміналізація веде до порушення фундаментальних прав людини, (наприклад, неможливість отримання медичного обслуговування, оплати освітніх послуг тощо), репутаційних втрат України та багатомільйонних відшкодувань у майбутньому за результатами розгляду скарг до ЄСПЛ, а сам Закон ризикує бути визнаним неконституційним.

Окрім того, уже є реальні випадки фактичного надання дозволів, однак шляхом внесення змін до санкцій, зокрема у кейсі розблокування коштів клієнтів підсанкційної компанії "Фрідом Фінанс Україна". Унормування порядку надання дозволів з відкритою інформацією щодо суб'єктів звернення та виданих дозволів зробить державну санкційну політику передбачуваною, прозорою та гнучкою. Це сприятиме захисту національної безпеки та водночас дозволить оперативно реагувати на економічні виклики та потреби.

Пропонуємо частково врахувати поправки № 405, 407, 408 та внести точкові зміни, які вирішать цю проблему та закладуть рамку для механізму надання дозволів:

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на: ...	Стаття 4. Види санкцій ... 4. Передбачені цим Законом санкції не поширюються на: ... вчинення дій на підставі та відповідно до умов дозволу отриманого від уповноваженого органу в порядку затвердженому Кабінетом Міністрів України».

3. Щодо форм обходу санкцій

3.1. Термінологія, яка вживається при описі нової форми обходу санкцій не узгоджується з термінологією Закону України «Про санкції». Наприклад, замість "визначена особа", що притаманно актам ЄС, український закон оперує поняттям "особа, до якої застосовано санкцію":

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 5⁵. Відповідальність за порушення та/або обхід санкцій ... 2. Обходом санкції у розумінні цього Закону є: ... 3) надання неправдивої або оманливої інформації, щоб приховати той факт, що визначена особа, організація чи орган управління є власником або бенефіціаром коштів чи економічних ресурсів, які мають бути заблоковані відповідно до обмежувальних заходів (санкцій). ...	Стаття 5⁵. Відповідальність за порушення та/або обхід санкцій ... 2. Обходом санкції у розумінні цього Закону є: ... 3) надання неправдивої або оманливої інформації, щоб приховати той факт, що особа, до якої застосовано санкцію у виді блокування активів, є власником або кінцевим бенефіціарним власником активів, які мають бути заблоковані відповідно до обмежувальних заходів (санкцій). ...

3.2. Пропонуємо частково врахувати правку № 382 та доповнити статтю новою формою обходу санкції, яка зумовлена можливістю отримати дозвіл на виконання дій, які заборонені санкцією. Така форма обходу прямо визначена у Директиві ЄС та убезпечить від ризику виведення активів на інші цілі.

Законопроект до II читання	Варіант, що пропонується
Стаття 5⁵. Відповідальність за порушення та/або обхід санкцій ... 2. Обходом санкції у розумінні цього Закону є: ...	Стаття 5⁵. Відповідальність за порушення та/або обхід санкцій ... 2. Обходом санкції у розумінні цього Закону є: ...

	4) порушення умов дозволу, отриманого від уповноваженого органу в порядку затвердженому Кабінетом Міністрів України.
--	---